

גמ' ב"ק (ח.) [ב] - כולם נכנסו תחת הבעלים

רב דניאל שטיין

א. שטמ"ק (ח.) - ויש מפרשים שאם כל הקרקעות צריכין לטורפם שלושתן חוזרין לדינן אבל כל מה שנשאר מהם ביד הלוקחין גובין לפי קדימתן על הדרך שביארנו אחר שבאו כלן כאחד שאם אין באין כאחד נפרע זה שבא עכשיו מן האחרון ואין משגיחין לו כשאין תובעין ולכשיתבעו נחזירום למה שראוי מן הדין. המאירי ז"ל.

ב. גמ' כתובות (פה): - דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול. [ר"ן (מד: בדפי הרי"ף) - אבל מוכר שטר חוב אף על פי שמכירתו מדאורייתא יכול למחול לפי ששני שעבודים יש לו למלוה על הלוח שעבוד גופו של לוח שהוא מחוייב לפרוע והוא עיקר השעבוד ושעבוד על נכסיו אם הוא לא יפרע מדין ערב כדאמר' [בב"ב דף קעד א] נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ושעבוד הגוף שיש למלוה על הלוח לאו בר מכירה הוא הילכך אינו נמכר אלא שעבוד נכסים בלבד ואף על פי שאינו נמכר לא פקע אבל כי חזר ומחלו פקע שעבוד הגוף וממילא פקע שעבוד נכסים שאינו אלא מדין ערב ומיהו כשמת לוח אף על פי ששעבוד גופו פקע שעבוד נכסיו לא פקע לפי שעיקר ערבותן של נכסים בענין זה הוא שכל זמן שלא ימצא הלוח שירד לנכסיו ויפרע מהן אבל כל זמן שנפקע מחמת המלוה אף שעבודא של נכסים נפקע אלו דברי ר"ת ז"ל].

ג. רא"ש (סי' ג') - וכן משמע הכא אפילו אי לא טען אי שתקיתו כו' אנו טענינן ליה ופוסקין להן הדין כך.

ד. רמב"ן מלחמות ה' (ג. בדפי הרי"ף) - אלא שאני אומר דהא דקא אמר' בגמ' משום דא"ל אי שתקיתו שתקיתו לאו דפסקינן אנו הכי אלא וכו' מצי למימר הכי.

ה. חי' הגרנ"ט (סי' קי"ט) - דהרמב"ן ס"ל דדין עידית ובינונית הם דין שעבוד בגוף הנכסים ולכן מיקרי זה כדינו, אבל הרא"ש סובר דהוא דין בתשלומין, א"כ הא דלעולם יכול לגבות מהלוקח אף שהלוקח אין לו דין תשלומין זה הוי רק משום דיש לו תביעה על שדה זו וכו', וכיון דאין זה אלא מדין תביעה א"כ יש לו כנגדו טענה דאי שתקת.

ו. מגיד משנה (פי"ט מלוה ה"ה) - ותירצו שניזקין קול יש להן יותר ממלוה וטורפין אפילו ממשועבדים שהרי לא אמרו שאין מלוה על פה טורפת מהן אלא מפני שאין להם קול.

ז. גמ' קידושין (יג): - הדור יתבי וקאמר, הא דתנן האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה, אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שהפרישתה מחיים, אבל לא הפרישתה מחיים לא, אלמא קסבר שיעבודא לאו דאורייתא, אמר רב אסי א"ר יוחנן אף על גב שלא הפרישה מחיים, אלמא קסבר שיעבודא הוה דאורייתא. והא פליגי בה חדא זימנא, דרב ושמואל דאמרי תרוייהו מלוה על פה אינה גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות, ור' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו מלוה על פה גובה בין מן היורשין בין מן הלקוחות, צריכא, דאי איתמר בהא, בהך קאמר שמואל, משום דלא מלוה כתובה בתורה היא, אבל בהך, אימא מודה להו לרבי יוחנן ולר"ל, ואי אשמעינן בהא, בהא קאמר ר' יוחנן, דמלוה כתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא, אבל בהך אימא מודה ליה לשמואל, צריכא. אמר רב פפא, הילכתא מלוה על פה גובה מן היורשין ואינו גובה מן הלקוחות, גובה מן היורשין שיעבודא דאורייתא, ואינו גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא. [חי' הריטב"א (שם) - וטעמא דמאן דאמר שעבודא לאו דאורייתא משום דסבר שאין הקנאה לחצאים, ושעבוד קנין לחצאין ולא חיל אנכסי דאיתנהו בשעת הלואה וכל שכן אנכסי דקנה אחר שלוח שאין אדם מקנה דבר שלא בא לרשותו, וכיון שכן כל זמן שהנכסים ברשותו כופין אותו לפרוע לקיים מצותו, אבל כשנתרוקנו הנכסים ליורשים או ללקוחות אינו מן הדין לגבות מהם כלל אפילו מלוה בשטר, אלא דמלוה בשטר מיהת עבוד רבנן תקנתא משום נעילת דלת שתגבה מהם אבל מלוה על פה אוקמוה אדינא אפילו לגבי יורשין].

ח. חי' הריטב"א כתובות (צ): - ודנין מכאן דמלוה על פה ומלוה בשטר אף על פי שזמן מלוה על פה קודם למלוה בשטר מלוה בשטר קודם לגבות שכשם שאין מלוה על פה גובה מנכסים משועבדים כך אינו גובה ממה שהוא משועבד למלוה בשטר וכן כתב הרי"ף ז"ל בתשובה, אבל רבינו האי ז"ל כתב בתשובותיו דמלוה על פה קודמת לגבות, ונראין דבריו כיון דקיימא לן דשעבודא דאורייתא.

ט. קובץ שיעורים (כתובות אות שכ"ט) - דלא שייך דין קדימה אלא היכא דאיכא שיעבוד נכסי, ולפי"ז צריך לפרש טעם המחלוקת אי איכא שיעבודא מיניה דידיה במלוה על פה, ולכאורה זה תלוי אי שיעבודא דאורייתא, אלא שהפקיעו חכמים במלוה על פה לגבי לקוחות, אבל מיניה דידיה אוקמוה אדינא, אבל למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא, אלא שתיקנו במלוה בשטר שישתעבדו הנכסים, אבל במלוה על פה לא תיקנו, והא דגובין מיתמי לשיטה זו, אינו מטעם שיעבוד נכסי, אלא משום דמצוה על היתומין לפרוע חוב אביהם, ולהסוברין דמלוה בשטר קודמת, ה"ה בשניהן מלוה על פה ליכא דין קדימה כיון דליכא שיעבוד נכסי.

י. שו"ע (חו"מ סי' קי"א סע' כ') - אף על גב דלא כתב דאקנה, אם קנה והוריש, גובה. ויש חולקין.

יא. נמק"י (ב: בדפי הרי"ף) - ואם תאמר והא נזיקין מלוה על פה היא ולא גביא ממשעבדי י"ל דמשכחת לה בדכתב ליה מזיק שטרא בנזיקיה.

יב. רמב"ם (פ"ג עדות ה"ד) - דין תורה שאין מקבלים עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלא מפי העדים, שנאמר עפ"י שנים עדים, מפיהן ולא מכתב ידן, אבל מדברי סופרים שחזתין דיני ממונות בעדות שבשטר אע"פ שאין העדים קיימים כדי שלא תנעול דלת בפני לויין. [ח' רבנו חיים הלוי (שם) - והרמב"ן בספר המצות שרש ב' הקשה עליו וז"ל מהן שאנו דנין בגטין בעדי חתימה בלבד והאשה המוציאה לפנינו גט חתום מקיימין אותו בחותמיו ומתירין אותה להנשא על פי עדות השטר וזה לדברי הכל עכ"ל. והנה קושיית הרמב"ן על הרמב"ם וכו' דאמאי סמכינן באשה המוציאה גט לפנינו לומר שנתגרשה, וסומכין על זה ע"י עדי חתימה שבגט, והרי להביא ראיה שנתגרשה בעינן עדות גמורה מדין תורה, משום דאין דבר שבערוה פחות משנים, ועדות זו פסולה מדין תורה, משום דהויא מפי כתבם להרמב"ם וכו'. ונראה לומר, דהנה באמת הרי מבואר בגטין דף ע"א דעדות בכתב בטלה, מהך דרשא דמפיהם ולא מפי כתבם, ופשוט דאין זה סותר לדין שטרות דעדותן בכתב קיימת, משום דשני דינים הם, עדות בכתב פסולה, ועדות שבשטר כשרה, ובהו גם הרמב"ם סובר כן, ורק דאם באנו לדון איזו מקריא עדות שבשטר, בזה חולק הרמב"ם וס"ל, דאין שטר אלא מה שנעשה לקנין, כמו גירושין וקידושין ושחרורים וקנינים וכדומה, דאיכא עלייהו דין שטר מדין תורה, אבל מה שנעשה רק לראיה בזה דעת הרמב"ם דלא מקרי שטר, אלא עדות בכתב, ועל כן פסול בהו מפי כתבם].

יג. בעל המאור יבמות (ט. בדפי הרי"ף) - דפירוק הנכון כך מפי כתבם הוא שפסולה עדותן אבל מפי כתבו לא וכל שטרי הלואה ומקח וממכר הלואה והמוכר הוא שמצוה את העדים ואמר כתבו וחתמו וכן בגיטי נשים ואין זה מפי כתבם אלא מפי כתבו ואם אי אתה אומר כן עקרת מה שכתוב בקבלה וכתוב בספר וחתום והעד עדים ומקרא מלא כתוב בתורה וכתב לה ספר כריתות אלמא כל כה"ג כתבו שלו הוא ולא כתבם של עדים אבל היכא דכתבי מנפשייהו בשטר שצריך לומר כתובו ולא אמר להם כתובו הא ודאי מפי כתבם הוא.